

รูปแบบการพัฒนากระบวนการปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศตาม
แนวพุทธจิตวิทยา

A COUNSELING PROCESS DEVELOPMENT MODEL OF OVERSEAS
DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY

สรายุทธ อุดม Sarayuth Udom^๑

ทัชชววัฒน์ เหล่าสุวรรณ Tatchavat Laosuwan^๒

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากระบวนการปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศตามแนวพุทธจิตวิทยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อพัฒนาและประเมินผลรูปแบบและกระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา และเพื่อเสนอรูปแบบและการพัฒนากระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษา กระบวนการปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา ทั้ง ๖ ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบและกระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา ได้แก่ สร้างปลูกจิตสำนึก สร้างแรงจูงใจการเผยแพร่ธรรม สร้างความเป็นกัลยาณมิตร สร้างพัฒนาทักษะในการปรึกษาสร้างบทบาทและหน้าที่พระธรรมทูต สร้างแผนการดำเนินงานและประเมินผลการปฏิบัติงาน วางแผนการดำเนินงานผ่านรูปแบบและการพัฒนากระบวนการปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยให้มีการพัฒนากระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต้องปฏิบัติตาม DHAMMADUTA MODEL

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนากระบวนการปรึกษา, พระธรรมทูตสายต่างประเทศ, พุทธจิตวิทยา

---

^๑ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Buddhist Psychology Faculty of Humanities,
Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

^๒ สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Faculty of
Education, Mahasarakham Rajabhat University, Thailand.

Abstract

Research Model development process of consulting the missionary call overseas Buddhist psychology. purpose To study the pattern and process consulting. Of the missionary call abroad. Buddhist psychology To develop and evaluate models and process consulting. Of the missionary call abroad. Buddhist psychology The proposed model and process development consultant. Of the missionary call abroad. Buddhist psychology

The results of the consultation process, the missionary call abroad. Buddhist psychology and sixth in the appropriate level. Development and evaluation form and process consulting. Of the missionary call abroad. Buddhist psychology and create awareness. Motivating Missionary Create a true friend Develop skills in advisory roles and functions missionary. Create action plans and evaluate performance. Planning, implementation and development process through the form of consulting the missionary call overseas Buddhist psychology. In the development process consulting. Of the missionary call abroad. Buddhist psychology, the more effective will be followed DHAMMADUTA MODEL.

Keywords : A Counseling Process Development Model, Oversea Missionary Monks Based, Buddhist Psychology

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนามีความเป็นมาอย่างยาวนาน นับแต่สมเด็จพระสัมมาพระพุทธเจ้า ทรงประทานการอุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะถือว่าเป็นการสืบศาสนทายาทเป็นครั้งแรก และทรงประกาศความจริงแห่งชีวิตด้วยการแสดงพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นปฐมฤกษ์แห่งการประกาศพระพุทธศาสนา ณป่าอิสิปตนมฤคทายวันหลังจากนั้นทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระสัทธรรมด้วยพระพุทธดำรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่พวกทวยเทพและมนุษย์อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลางและความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิบริบูรณ์ครบถ้วน”^๑ และกรมการศาสนาได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึงการประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกวิถี อย่างไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

---

^๑วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่การเทศนาการปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆทั้งในวัดและนอกวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนากระทำการใดๆของภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัดถือว่าเป็นภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น^๔

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูต มีพัฒนาการมาโดยลำดับ จนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์แห่งราชวงศ์โมริยะ เป็นยุคที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองที่สุด พระองค์ทรงเป็นราชาอุปถัมภ์ภิกษุสงฆ์ถึง ๓ ในปี พ.ศ. ๒๓๖ เมื่อทำการสังคายนาสำเร็จแล้ว พระองค์ก็ทรงให้การสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการจัดส่งพระธรรมทูตออกไปยังประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย^๕ โดยการจัดแบ่งพระธรรมทูตออกเป็น ๙ สาย ดังนี้

๑) ส่งพระมหาเทวเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังมณฑล ปัจจุบันคือ แคว้นทางตอนใต้ลำนํ้าโคทาวารี รัฐโมซอร์ ประเทศอินเดีย

๒) ส่งพระรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังนวนวาสิประเทศ ปัจจุบันคือ แคว้นนาระ เหนือเมืองบอมเบย์

๓) ส่งพระธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังอปรันตประเทศ ปัจจุบันคือ แคว้นทางชายทะเลตอนเหนือเมืองบอมเบย์

๔) ส่งพระมหาธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังมหารัฐประเทศ ปัจจุบันคือ แคว้นบริเวณยอดลำนํ้าโคทาวารี แถบปูน่า

๕) ส่งพระมัจฉันติกเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังกัสมิระ และคันธาระประเทศ ปัจจุบันคือ แคว้น แคชเมียร์และประเทศอัฟกานิสถาน

๖) ส่งพระมัจฉิมเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังทิมวันตประเทศ ปัจจุบันคือ มณฑลที่ตั้งอยู่เชิงเขาหิมาลัย และประเทศเนปาล

๗) ส่งพระมหารักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังโยนกประเทศ ปัจจุบันคือ ทางตอนเหนือของประเทศอิหร่าน (เปอร์เซีย)

---

^๔กรมการศาสนา, **คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า๙.

^๕ สมเด็จพระญาณสังวรราชนานุกรม, “สมัยแรกพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศ”, ใน **สุวรรณภูมิอยู่ที่นี้** ที่แผ่นดินสยาม, สุจิตต์ วงษ์เทศ, บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓-๒๔.

๘) ส่งพระมหินทรเถระ พระราชโอรสของพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังลังกาทวีป ปัจจุบันคือ ประเทศศรีลังกา

๙) ส่งพระโสณเถระกับพระอุตตรเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังสุวรรณภูมิ ปัจจุบันคือไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินโดนีเซีย^๖

ผลจากการส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภูมิภาคต่างๆ ของพระเจ้าอโศกมหาราชนี้เอง ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองในประเทศต่างๆ ของโลก มีการพัฒนา ศาสนวัตถุและศาสนบุคคล พร้อมทั้งการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนเข้าสู่ประชาชนทุกสังคม ในดินแดนสุวรรณภูมิได้ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนามากมาย ดินแดนสุวรรณภูมิประกอบไปด้วย ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินโดนีเซีย ซึ่งประเทศเหล่านี้ต่างก็อ้างว่าเป็นดินแดนสุวรรณภูมิที่พระพุทธศาสนาเข้ามาในพุทธศตวรรษที่ ๓ ในส่วนประเทศไทยมีความเชื่อว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาครั้งแรกอยู่ที่นครปฐม มีพระปฐมเจดีย์ประจักษ์คว่าเป็นสัญลักษณ์ศิลปกรรมในยุคสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช^๗ เมื่อประเทศไทยได้รับเอาพระพุทธศาสนามาเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัย เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังต่างประเทศตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยทรงแต่งตั้งและมอบหมายให้พระอุปาลิมหาเถระพร้อมด้วยคณะพระธรรมทูตมาอุปสมบทให้ชาวศรีลังกา ทำให้นิกายสยามวงศ์เกิดขึ้นตั้งแต่นั้น และพระสงฆ์ไทยได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในศรีลังกาจนเป็นปีกแผ่นมั่นคงถึงปัจจุบัน

สำหรับกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการให้การปรึกษาของพระธรรมทูตนั้นมีอยู่ด้วยกัน ๕ ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ คือ

๑. การสร้างสัมพันธภาพ (Relationship-Building) เป็นการทำความรู้จักกันระหว่างผู้ให้การปรึกษา กับผู้มาขอรับการปรึกษาเพื่อจะก่อให้เกิดความไว้วางใจ และความร่วมมือกันต่อไป

๒. การกำหนดปัญหา (Assessment) เป็นการทำความเข้าใจถึงปัญหาร่วมกัน

๓. การวางเป้าหมาย (Goal-Setting) เป็นการกำหนดจุดหมายปลายทางของการแก้ปัญหา

๔. การลงมือปฏิบัติ (Intervention) เป็นการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงจุดหมายปลายทางที่ร่วมกันตั้งไว้

^๖ สมเด็จพระญาณสังวร ปภสสช. กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, *ตำนานพระพุทธเจดีย์*, (ธนบุรี : รุ่งวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๓๓-๓๔.

^๗ เสถียร โพธิ์นันทะ, *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ ภาค ๒*, ๒๕๓๗, หน้า ๔๔-๔๗.

๕. การยุติกระบวนการให้การปรึกษาและการติดตามผล (Termination and Follow-up) เป็นการยุติการให้การปรึกษา และติดตามผลที่เกิดขึ้น^๕

กระบวนการดังกล่าวนี้ เป็นการช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้มาขอรับการปรึกษามีสุขภาพจิตที่ดี คือ มีสภาพชีวิตที่เป็นสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย และทางใจ สามารถปรับตัวหรือความต้องการของตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม หรือบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมที่เกี่ยวข้องด้วยดี ทั้งยังก่อให้เกิดผลดี และประโยชน์สุขแก่ตนเองอีกด้วย^๖

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักต่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนองค์ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ได้ตรัสไว้ดีแล้ว เพื่อขับเคลื่อนวงล้อธรรมจักรอันจะเอื้อในการช่วยเหลือผู้คนให้พ้นจากความทุกข์ โดยผ่านพระธรรมทูตผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ที่จะนำพาให้พุทธศาสนิกชนให้พ้นและดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง ผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจค้นคว้าวิจัยเรื่องรูปแบบและกระบวนการให้คำปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อประยุกต์ศาสตร์ทางจิตวิทยาและพุทธจิตวิทยา โดยอาศัยกรอบแนวคิดพื้นฐานตามแนวพุทธวิธีการให้การปรึกษา และแนวทางในการพัฒนาจิตของบุคคล จากพุทธวิธีการให้การปรึกษาที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและเพื่อนำมาบูรณาการใช้ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของบุคคล และสังคมในยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งเป็นประโยชน์ต่อองค์กรพระพุทธศาสนา รัฐบาลและสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่จะสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ในการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับชาติและนานาชาติแบบยั่งยืนวิวัฒนาการต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒.๒ เพื่อพัฒนาและประเมินผลรูปแบบและกระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนากระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา

---

^๕ L. sheilyn Comier, Harold Hackey, *The Professional Counselor A Process Guide to Heling*, (Boston : Allyn Nad Bacon, 1995), p. 22.

^๖ รศ. พญ. อัมพร โอตระกูล, *สุขภาพจิต*, (กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔.

๓. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) โดยมีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ในขั้นต้นได้ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารแหล่งต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. การวิจัยด้านปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระธรรมทูต ที่ผ่านการฝึกอบรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นับย้อนหลังไปตั้งแต่รุ่นที่ ๑-๒๐ รุ่น จนถึงปัจจุบัน จำนวน ๑๓๐ รูป ซึ่งผู้วิจัยได้คำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางของเครซี และมอร์แกน (Krejcie, R.V., and Morgan D.W.)^{๑๑} ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๙๗ รูป จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยพิจารณาถึงการได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการให้การปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศตามหลักพุทธจิตวิทยา โดย กลุ่มพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ในโซนทวีปยุโรป

๒. การวิจัยด้านคุณภาพ

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ ๑ ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งสิ้น ๑๔ รูป/คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ คัมภีร์ทางพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ พระธรรมทูตทั้งในประเทศและต่างประเทศ นักจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยผู้ให้ข้อมูลนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาถึงการได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการให้การปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศตามหลักพุทธจิตวิทยาเป็นสำคัญ

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งสิ้น ๘ รูป/คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ คัมภีร์ทางพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ พระธรรมทูตทั้งในประเทศและต่างประเทศ นักจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

---

^{๑๑} Krejcie, R.V., and Morgan D.W. " Determining Sample Size for Research Activities. " Psychological measurement (1970) : 607-610, อ้างถึงใน สุจิตรา บณยรัตพันธุ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ 2534: 176-177.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศูนย์เครือข่ายกลุ่มพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ในโซนทวีปยุโรป

๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙ รวมระยะเวลา ๙ เดือน

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษารูปแบบและกระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยศึกษาจากเอกสาร สอบถามและสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระธรรมทูต ที่ผ่านการฝึกอบรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๑๓๐ รูป

ขั้นตอนที่ ๒ เพื่อพัฒนาและประเมินผลรูปแบบและกระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ พระธรรมทูตต่างประเทศ นักจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน ๘ รูป

ขั้นตอนที่ ๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนากระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ จำนวน ๑๔ รูป

๕. ผลการวิจัย

๕.๑ ผลการศึกษากระบวนการปรึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยา ทั้ง ๖ ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ดังนี้

๑) ด้านสร้างปลูกจิตสำนึกอยู่ในระดับมาก พบว่า พระธรรมทูตมีอิสระในการตัดสินใจในการเผยแผ่และการให้คำปรึกษา มอบหมายงานที่เหมาะสมกับความถนัดของแต่ละบุคคล กระตุ้นความสำนึกรู้สึกตัวอยู่เสมอว่า “เราเป็นสมณะ เป็นผู้ส่งพระจัน เราเป็นพระ เป็นผู้ประเสริฐ เราเป็น ปุชนียบุคคล เป็นผู้ที่คฤหัสถ์เคารพนับถือบูชา”

๒) ด้านสร้างแรงจูงใจการเผยแผ่ธรรมะ พบว่า เลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับการเผยแผ่ธรรมะ สร้างความมั่นใจในการเผยแผ่ธรรมะ ขจัดอุปสรรคในการเผยแผ่ธรรมะ

๓) ด้านสร้างความเป็นกัลยาณมิตร พบว่า เป็นผู้มีเหตุผล สามารถแนะนำเหตุผล แก่ประชาชนได้ทุกโอกาส เมื่อประชาชนสงสัยอะไร พระธรรมทูตสามารถนำเหตุผลมาชี้แจงได้ชัดเจน เป็นผู้นำยกย่อง มีความประพฤติเรียบร้อยเป็นที่รักของชุมชนเป็นผู้มีภูมิธรรมทั้ง

ทางโลกและทางธรรมสร้างความคุ้นเคย สนับสนุนกับประชาชนทุกหมู่เหล่าให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ได้

๔) **ด้านสร้างพัฒนาทักษะในการบำบัด** พบว่า ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน มีการพัฒนา อบรมภาษาให้กับพระธรรมทูตเพื่อติดต่อสื่อสาร ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ฉลาดในการบำบัดความทุกข์ให้กับผู้ฟัง

๕) **ด้านสร้างบทบาทและหน้าที่พระธรรมทูต** พบว่า มีการแสดงธรรมในโอกาสงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล มีการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแก่ผู้สนใจ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ บูรณะ ปฏิสังขรณ์วัดให้ดูดีและสะอาด เรียบร้อย

๖) **ด้านสร้างแผนการดำเนินงานและประเมินผลการปฏิบัติงาน** พบว่า นำผลการประเมินการปฏิบัติงานมาปรับปรุง แก้ไขเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จัดทำแผนการให้คำปรึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแผนการให้คำปรึกษาและการเผยแผ่พุทธศาสนา

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดสามารถ ธมฺมธำโร (ชีวะพุกฤษ์), ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์(ปัญญา อินทปญฺโญ)” ผลการวิจัย พบว่า ท่านใช้กระบวนการประชาสัมพันธ์เผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่บุคลากรที่มีอยู่ในวัด และภายนอกวัดในรูปแบบต่างๆ อย่างเป็นระบบคือ มีการวิจัยถึงความต้องการของประชาชนมีการวางแผนประชาสัมพันธ์เผยแผ่ ดำเนินการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ และท้ายที่สุด มีการประเมินผลในการดำเนินการนั้นด้วย ซึ่งท่านได้ปกครองพระสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์ในอาวาสให้มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม จัดการศึกษาเล่าเรียนทั้งทางธรรม และทางโลก สนับสนุนทุน การศึกษา เผยแผ่หลักธรรมแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป จัดการสาธารณูปการก่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆ สงเคราะห์ชุมชน รวมทั้งอนุรักษ์โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดลอม ตลอดจนจัดกิจกรรมให้ความรู้ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยบทบาทของความเป็นผู้นำทางศาสนาซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน อย่างเสียสละทุ่มเทอุทิศตน มุ่งมั่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมและสังฆคหัตถุธรรม อันเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้ทุกคนได้มีความรู้ ได้มีธรรมะ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมตลอดระยะเวลาอันยาวนาน^{๑๑}

และสอดคล้องกับ พระมหาสนั่น อุตตมเสฏฺฐโฐ (ประเสริฐ), ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมทูต : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมทูต อำเภอเทพ

^{๑๑} พระปลัดสามารถ ธมฺมธำโร (ชีวะพุกฤษ์), “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

สถิต จังหวัดชัยภูมิ”, พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า เทคนิควิธีการอบรมบรรยายของพระธรรมทูตที่นักเรียนพอใจมากที่สุด คือ สอนให้นักเรียน รู้จักคิดเป็น ทาเป็น เนื้อหาให้แง่คิด คติในการดำรงชีวิตมากที่สุด ส่วนรูปแบบการอบรมบรรยายต้องมีชุดลกแฝงด้วยสาระแทรกด้วย จึงจะได้รับความสนใจ ส่วนการปฏิบัติงานเผยแผ่ของพระธรรมทูต อำเภอเทพสถิตนั้นเป็นการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ คำสั่ง ของมหาเถรสมาคม จึงถือว่าเป็นการเผยแผ่ที่มีรูปแบบกำหนดไว้แล้ว มีกำหนดระยะเวลาในการจาริก ไม่ใช่การเผยแผ่ตลอดทั้งปี เป็นการเวียนอบรมบรรยายไปตามโรงเรียนต่างๆ บางโรงเรียน ๒ ปี จึงจะมีพระธรรมทูตมาอบรมบรรยาย แนวทางการแก้ปัญหาพระธรรมทูตควรจะได้มีส่วนในการเผยแผ่ อย่างอื่นนอกจากงานของพระธรรมทูต เช่น จัดค่ายอบรมศีลธรรม มีเว็บไซต์ของพระธรรมทูต เป็นต้น เด็กจะได้มีเวลากับสิ่งที่ดี และเป็นประโยชน์มากขึ้น จิตใจจะได้โอนเอียงหรือเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี^{๑๒}

๕.๒ พัฒนาและประเมินผลรูปแบบและกระบวนการศึกษา ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยใช้แบบสัมภาษณ์

๑) ด้านสร้างปลูกจิตสำนึก สร้างจิตสำนึกให้มีความอดทน มีปฏิบัติที่น่าเลื่อมใส ระลึกตนอยู่เสมอว่าตนเป็นผู้เผยแผ่พุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า มีการปฏิบัติที่น่าเลื่อมใส นำศรัทธา การปลูกจิตสำนึกในการเผยแผ่ธรรมะด้วยการส่งเสริมสวัสดิการต่างๆ ให้ความอบอุ่น เข้าใจกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และยอมรับกันมีเมตตาและกรุณาต่อกัน

๒) ด้านสร้างแรงจูงใจการเผยแผ่ธรรม สร้างความมั่นใจในการเผยแผ่ธรรมะให้กับพระธรรมทูตในการเผยแผ่ธรรมะโดยส่งเสริมสวัสดิการ ส่งเสริมให้ยึดพระพุทธเจ้าเป็นแรงจูงใจในการเผยแผ่ธรรม สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณในการเผยแผ่ธรรมะเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

๓) ด้านสร้างความเป็นกัลยาณมิตร ปฏิบัติตนให้เป็นที่รัก มีความอดทน ช่มจิตใจ การปฏิบัติหน้าที่ มีกัลยาณมิตรธรรมและส่งเสริมให้คนในวัดและชุมชนเป็นกัลยาณมิตรร่วมกัน มีความรู้ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส เป็นที่รักของคนในวัดและชุมชน

๔) ด้านสร้างพัฒนาทักษะในการบำบัด ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและเผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีความรู้ควบคู่กับการมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติ มีการพัฒนาอบรมภาษาให้กับพระธรรมทูตเพื่อติดต่อสื่อสาร เป็นนักเผยแผ่ธรรมะ นักบำบัด และนักปฏิบัติ

๕) ด้านสร้างบทบาทและหน้าที่พระธรรมทูต แสดงธรรมในโอกาสงานต่างๆ ผลิตสื่อในการเผยแผ่ธรรมะ และการให้การปรึกษาแก่ผู้ที่สนใจในหลักธรรม ปฏิบัติงานด้านการเผยแผร์

^{๑๒} พระมหาสนั่น อุตตมเสฏฐโฐ (ประเสริฐ), “กระบวนการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมทูต : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมทูต อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

ด้านการศึกษา และด้านสาธารณูปการ ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตน ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง

๖) ด้านสร้างแผนการดำเนินงานและประเมินผลการปฏิบัติงาน วางแผนการดำเนินงาน ปฏิบัติตามแผนและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนงาน วางกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์โอกาสความสำเร็จ และประเมินปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ตั้งคณะกรรมการ สร้างเครือข่าย ระดมความคิดเห็นวิเคราะห์การจัดทำแผน วางแผนการดำเนินงาน นำแผนไปปฏิบัติ และประเมินผลการปฏิบัติงาน

ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แม่ชีคมคาย คุมพันธ์, ได้ทำการการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณี พระสุเมธอาจารย์ (โรเบิร์ต สุเมธโรภิกขุ)”, พบว่า ท่านสุเมธโรภิกขุ ใช้แบบแผนกติกาศาสนาและในการทำงานตามแบบของหลวงปู่ชาเพียงเล็กน้อย แต่ที่เด่นคือการบิณฑบาต “เอาคน” ดูเด่นชัดมาก จึงทำให้ท่านได้สัมฤทธิ์ผลและการทำงานจริงติดต่อกันมายาวนานเลยสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของพุทธศาสนิกได้ให้มานับถือและปฏิบัติตามและศึกษาตาม มีผลคือปฏิเวธโดยสมควร ส่วนการวิจัยภาคสนาม พบว่า สื่อที่ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับข่าวสารธรรมะของหลวงพ่อโรเบิร์ต สุเมธ ส่วนใหญ่ คือ หนังสือ และนิตยสารต่างๆ คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐ รองลงมา คือ การบอกเล่าจากบุคคล คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ และโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๔ ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการปฏิบัติธรรมที่วัดหนองป่าพง พบว่า ก่อนและหลังการอบรม โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ผิดศีลน้อยลง^{๑๓}

สรุปได้ว่า พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่พระธรรมทูตเผยแผ่หลักพุทธธรรมทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้น คือ เชื่อมั่นในพระรัตนตรัย แดกฉานในพระไตรปิฎก มีขันติ ความอดทน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถสื่อสาร ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ชัดเจนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้ สรุปได้ย่อๆ ว่า พระธรรมทูตพึงมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้รู้จักฟัง, สามารถให้ผู้อื่นฟัง(คำของตน), หมั่นศึกษาด้วยตนเอง, ทรงจำดี, เข้าใจเรื่องแจ่มแจ้งอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้แจ่มแจ้ง, ฉลาดเลือกถ้อยคำที่เข้าประเด็นและไม่เข้าประเด็น, และไม่ชวนทะเลาะ^{๑๔}

และพระมหาปริชาพล ตียนานท์ ได้ศึกษาวิจัยการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้หลักพุทธธรรมให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตแก่ศาสนิกชน สรุปว่า ในอดีตหลักพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกทั้งหลายใช้ในการแก้ปัญหาภาวะวิกฤตที่เกิดเฉพาะหน้าปัญหาการปรับตัวของบุคคล การป้องกันปัญหาและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วย

^{๑๓} แม่ชีคมคาย คุมพันธ์, “การศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต สายต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีพระสุเมธอาจารย์ (โรเบิร์ต สุเมธโรภิกขุ)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๑๔} อ.อ.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๑๐๖/๑๑๙.

คุณธรรมโดยเน้นไปพัฒนาสติปัญญา สำหรับปัจจุบัน พบว่าพระสงฆ์ได้นำหลักการประยุกต์หลักของโหราศาสตร์และไสยศาสตร์เข้ามาประกอบกันเพื่อปลด เปลื้องทุกข์ได้ในที่สุด^๕

๕.๓ รูปแบบและการพัฒนากระบวนการศึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย DHAMMADUTA MODEL ได้แก่

D = Development (พัฒนาการ) ได้แก่ พัฒนาการของพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่จะต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะในศตวรรษที่ ๒๑ จะต้องมีการพัฒนาทางด้านทักษะ ความคิด เทคโนโลยี และภาษาให้เป็นเลิศ

H = Helpfulness (อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา) ได้แก่ ได้รับการช่วยเหลือจากกัลยาณมิตรซึ่งพระธรรมทูตสายต่างประเทศจะต้องมีกัลยาณมิตรธรรมเพื่อเป็นที่รักของคนในวัดและในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร

A = Activity (กิจกรรม) ได้แก่ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติเพื่อเสริมสร้างความเป็นกัลยาณมิตรให้แก่พระธรรมทูตสายต่างประเทศโดยการปฏิบัติกิจกรรมเป็นทั้งบทบาทและหน้าที่ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

M = Management (การจัดการ) ได้แก่ มีการจัดการด้านการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการวางแผน สร้างปลูกจิตสำนึก สร้างแรงจูงใจการเผยแผ่ธรรม สร้างความเป็นกัลยาณมิตร พัฒนาทักษะในการบำบัด สร้างบทบาทและหน้าที่และสุดท้ายมีการประเมินผลการวางแผนเพื่อนำมาปรับปรุงในการปฏิบัติงาน

M = Money (เงิน) ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการสนับสนุนงบประมาณในการให้การศึกษาศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็นการเผยแผ่พุทธศาสนาและสร้างเสริมขวัญกำลังใจแก่พระธรรมทูตสายต่างประเทศในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

A = Ability (ศักยภาพ) ได้แก่ เพิ่มศักยภาพของการให้การศึกษาดูแลการพัฒนาทักษะให้ความช่วยเหลือเพื่อสร้างแรงจูงใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรม มีระบบการจัดการที่ดีและมีงบประมาณสนับสนุนการให้การศึกษาศาสนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการให้การศึกษาศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อการเผยแผ่พุทธศาสนาที่มั่นคงในต่างประเทศต่อไป

D = Destination (จุดมุ่งหมาย) ได้แก่ มีจุดมุ่งหมายในการให้การศึกษาศาสนาเพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษาได้นำหลักพุทธธรรมที่ได้รับจากพระธรรมทูตนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตการเงิน การงาน และความรัก

U = University (โลกทัศน์กว้างไกล) ได้แก่ พระธรรมทูตจะต้องมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลเป็นการมองโลก การรู้จักโลก หรือความคิดของผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดีในโลก เช่น

---

^{๑๕} พระมหาปริชาพล ตียนานท์, “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้หลักธรรมให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตแก่ศาสนิกชน”, วิทยาลัยนพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๕.

พระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นแบบอย่างในการให้การปรึกษาที่ดีเพื่อนำแบบอย่างของท่านมาประยุกต์ใช้ในการให้การปรึกษา

T = Teach (ฉลาดในการสอน) ได้แก่ มีความฉลาดรอบรู้ในการสอน สอนตามจริตของผู้ที่มาปรึกษาโดยประยุกต์จากพุทธวิธีการสอน ๔ อย่าง ของพระพุทธเจ้า คือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริงมาประยุกต์ใช้ในการปรึกษา

A = Aspiration (ความมุ่งมั่น) ได้แก่ มีความมุ่งมั่นในการให้การปรึกษาถึงแม้จะมีปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการให้การปรึกษาก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ที่ได้พบดำเนินตามปฏิปทาหรือจุดมุ่งหมายด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระบรรจบ ธีรวิโส (ศรีแพงมน)**, ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทและผลงาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูสุตสารพิมล (พระมหาพิมพา ธมมทินโน)” พบว่า วิธีที่ท่านใช้ในการเผยแผ่มี ๔ วิธีด้วยกัน ได้แก่ ๑) เทคนิคการเผยแผ่แบบโฆสัปปมาณิกา พบว่า ผู้จะเป็นพระนักเทศน์เสียง หรือเทศน์แหล่ได้นั้น ต้องฝึกฝนอบรมตนเองมากพอสมควร เช่น ไม่ปฏิบัติในเรื่องที่ตนไม่ถนัด ไม่ได้ฝึก ไม่คล่องปาก ไม่แสดงธรรม เพราะเห็นแก่ลาภ ชื่อเสียง เงินทอง ที่เหล่าผู้ฟังมีศรัทธาเลื่อมใสต่อผู้แสดงธรรม ๒) วิธีการเปรียบเทียบด้วยคาถาอุปมาอุปมัย พบว่า ท่านได้ยกคาถาอุปมาอุปมัย มาเป็นแนวทางในการประกอบการแสดงธรรม เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น เรื่อง นรกและสวรรค์ ถ้าทำดีก็เหมือนขึ้นสวรรค์ ถ้าทำชั่วก็เหมือนตกนรกทั้งเป็น แม้ยังไม่สิ้นชีวิตก็ตาม หรือการเปรียบเทียบร่างกายของมนุษย์เหมือนรถยนต์ที่ไร้สอย เป็นต้น ๓) วิธีการใช้ฌณาสภาชีวิต คำคมและกลอน พบว่า ท่านได้ปรับใช้คำณาสภาชีวิต คำคม และกลอน ในการแสดงธรรมเพื่อให้มีอรรถรสเพิ่มขึ้น และเป็นข้อคิด ปริศนาธรรม สอนคน เตือนคนให้มีสติระครองตน เช่น สอนเรื่องโทษของสุราทำให้คนขาดสติ สอนเรื่องยนต์ คือ สรีระ ทำให้ไม่ประมาทหมัวเมาในวัยของตนเอง แล้วรักษาความดีด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ช่วยเหลือสังคม หมู่บ้าน ชุมชน วัด โรงเรียน ด้วยสามัคคีธรรม ๔) วิธีการสอนด้วยการยกอุทาหรณ์ และเล่านิทาน พบว่า ท่านได้ใช้กุศโลบายในการยกตัวอย่างเล่านิทาน ในการแสดงธรรม เพื่อให้กลุ่มผู้ฟังเข้าใจดียิ่งขึ้น ในส่วนนี้ ทำให้เกิดการรักษาประเพณีได้เป็นอย่างดี เนื่อง จากนิทานดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นชาดก เกี่ยวกับการบาปบุญบารมี ๑๐ ของพระโพธิสัตว์ ก่อนที่จะมาตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น การบาปบุญบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี วิริยะบารมี สัจจะบารมี อธิษฐานบารมี เป็นต้น^{๑๖}

พระปลัดสามารณ ธรรมธโร (ชีวะพฤษ), ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์(ปัญญา อินทปญโญ)” ผลการวิจัย พบว่า ท่านใช้กระบวนการประชาสัมพันธ์เผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่บุคคลากรที่มีอยู่ในวัด และภายนอกวัดใน

^{๑๖} พระบรรจบ ธีรวิโส (ศรีแพงมน), “ศึกษาบทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระครูสุตสารพิมล (พระมหาพิมพา ธมมทินโน)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

รูปแบบต่างๆ อย่างเป็นระบบคือ มีการวิจัยถึงความต้องการของประชาชนมีการวางแผน ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ดาเนินการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ และท้ายที่สุด มีการประเมินผลในการ ดาเนินการนั้นด้วย ซึ่งท่านได้ปกครองพระสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์ในอวาาสให้มีความประพฤติ เรียบร้อยดีงาม จัดการศึกษาเล่าเรียนทั้งทางธรรม และทางโลก สนับสนุนทุน การศึกษา เผยแผ่ หลักธรรมแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป จัดการสาธารณูปการก่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆ สงเคราะห์ชุมชน รวมทั้งอนุรักษ์โบราณวัตถุศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนจัดกิจกรรม ให้ความรู้ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยบทบาทของ ความเป็นผู้นาทางศาสนาซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน อย่างเสียสละทุ่มเทอุทิศตน มุ่งมั่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมและสังฆคหวัตถุธรรม อันเป็น การประชาสัมพันธ์เผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้ทุกคนได้มีความรู้ ได้มีธรรมะ และนำไปใช้ให้ เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมตลอดระยะเวลาอันยาวนาน^{๑๗}

๖. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนากระบวนการปรึกษาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศตามแนวพุทธ จิตวิทยาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจะต้องปฏิบัติตาม DHAMMADUTA MODEL คือ โดย พัฒนาการของพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่จะต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะใน ศตวรรษที่ ๒๑ จะต้องมีการพัฒนาทางด้านทักษะ ความคิด เทคโนโลยี และภาษาให้เป็นเลิศ ได้รับการช่วยเหลือจากกัลยาณมิตร ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและวัน สำคัญของชาติโดยการปฏิบัติกิจกรรมเป็นทั้งบทบาทและหน้าที่ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ มีการจัดการด้านการปรึกษาอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการวางแผน สร้างปลูกจิตสำนึก สร้าง แรงจูงใจการเผยแผ่ธรรม พัฒนาทักษะในการบำบัด สร้างบทบาทและหน้าที่และสุดท้ายมีการ ประเมินผลการวางแผนเพื่อนำมาปรับปรุงในการปฏิบัติงาน สร้างเสริมขวัญกำลังใจ ในการ ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพิ่มศักยภาพของการให้การปรึกษาด้วยการพัฒนาทักษะให้ ความช่วยเหลือเพื่อสร้างแรงจูงใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรม มีระบบการจัดการที่ดีและมีงบประมาณ สนับสนุนการให้การปรึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพการให้การปรึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตการเงิน การงาน และความรัก มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลเป็นการมองโลก การรู้จักโลก หรือความคิดของผู้ที่ เป็นแบบอย่างที่ดีในโลก เช่น พระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นแบบอย่าง ในการให้การปรึกษาที่ดีเพื่อนำแบบอย่างของท่านมาประยุกต์ใช้ในการให้การปรึกษา มีความ ฉลาดรอบรู้ในการสอน โดยประยุกต์จากพุทธวิธีการสอน ๔ อย่าง ของพระพุทธเจ้า คือ แจ่มแจ้ง

^{๑๗} พระปลัดสามารถ ธมฺมสโร (ชีวะพุกฤษ์), “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์,” *วิทยานันท์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

จิตใจ แก่ล้ากว่า ร่ำเรงมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา มีความมุ่งมั่นในการให้การศึกษาดังนี้แม้จะมีปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการให้การศึกษาก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ที่ได้พบดำเนินการตามปฏิปทาหรือจุดมุ่งหมายด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก

๗. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๗.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมอบหมายความรับผิดชอบในการให้คำปรึกษาแก่พระธรรมทูตสายต่างประเทศ ติดตามและให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้พระธรรมทูตสายต่างประเทศแนะนำหลักธรรมและแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องในบางเรื่อง พัฒนาระดับทักษะในการพูดเพื่อรับฟังปัญหาและเสนอแนะแนวทาง ผลិតสื่อในการเผยแผ่ธรรมะทั้งด้านภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการจัดทำแผนการดำเนินงาน

๗.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสวัสดิการให้กับพระธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ มอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษา การสอน การเทศน์ และส่งเสริมการจัดทำแผนการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตและการประเมินผลการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อเสริมสร้างจุดอ่อนและจุดแข็งในการปฏิบัติงาน

๗.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะท้าววิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนากระบวนการให้คำปรึกษาอย่างชัดเจนมากขึ้น ควรมีการทำการวิจัยในประเด็นแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศตามหลักพุทธจิตวิทยา

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล. ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พระบรรจบ ธีรวิโส (ศรีแพงมน). “ศึกษาบทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระครูสุตสารพิมล (พระมหาพิมพา ธมมทินโน)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระปลัดสามารถ ธรรมสาโร (ชีวะพฤษช์). “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระอุบาลี
คุณูปมาจารย์.” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาปรีชาพล ตียนานท์. “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้หลักธรรมให้
คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตแก่ศาสนิกชน”. **วิทยาลัยนิพนธ์อักษรศาสตรมหา
บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทาลัยมหิดล, ๒๕๓๕.

พระมหาสนั่น อุดตมเสฏฐโฐ (ประเสริฐ). “กระบวนการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมทูต : ศึกษา
เฉพาะกรณีพระธรรมทูต อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

แม่ชีคมคาย คุ้มพันธ์. “การศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต สาย
ต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีพระสุเมธอาจารย์ (โรเบิร์ต สุมเอโจภิกขุ)”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สมเด็จพระยามหาราชานุภาพ. “สมัยแรกพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศ”.
ใน **สุวรรณภูมิอยู่ที่นี่** ที่แผ่นดินสยาม. สุจิตต์ วงษ์เทศ. บรรณาธิการ.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕.

_____ **ตำนานพระพุทธเจดีย์**. ธนบุรี : รุ่งวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๑๓.

เสถียร โปธินันทะ. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ ภาค ๒**, ๒๕๓๗.

อัมพร โอตระกุล. **สุขภาพจิต**. กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์. ๒๕๓๘.

Krejcie. R.V..and Morgan D.W. " Determining Sample Size for Research Activities. "
Psychological measurement (1970) : 607-610. อ้างถึงใน สุจิตรา บณยรัต
พันธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์**, 2534.

L.sheilyn Comier. Harold Hackey. **The Professional Counselor A Process Guide
to Heling**. (Bostion : Allyn Nad Bacon, 1995.

